

Studiereis Kazachstan najaar 2005

Henk Levering, Luc Knijnsberg, Jan Visser en Arnold Wijker

Inleiding

Na wilde verhalen over een ringparadijs op het internet gelezen te hebben, besloten Jan en Arnold in 2002 om eens een bezoek aan het Chokpak ringstation in Kazachstan te brengen. Dit was erg goed bevallen, maar de verblijfsduur was nogal kort. Daarom besloten zij in het najaar van 2005 wederom naar deze plek af te reizen, dit keer met extra versterking van Henk en Luc.

Als ringers wilden wij graag wat opsteken van de daar gehanteerde vangmethoden en van soorten en ondersoorten die er gevangen worden. Het leek ons na enig gepuzzel en overleg een goed idee om de periode 19 augustus tot 13 september te gaan. Omdat we iets meer tijd hadden, zouden we ook rond Almaty wat meer naar de vogels kijken en vanuit Chokpak een trip naar het Kyzylkol meer ondernemen.

De plaatsen

Big Almaty meer ligt op 2500 m tussen Almaty, voormalig hoofdstad van Kazachstan en ook wel bij ons bekend als Alma Ata met de Medeo ijsbaan, en buurland Kyrgizië. Iets hoger (2700 m) bevindt zich een voormalig sterrenwacht waar je kunt overnachten. Zo kun je al vroeg in het hooggebergte op pad. Het is een plek om typische bergsoorten van die regio waar te nemen.

Het vogelringstation van Chokpak ligt in een bergpas op 1200 m. hoogte. De pas is als een trechter, gevormd door de westkant van de Tien Shan, een naar het oosten tot in China lopende bergketen, en de Karatau, die naar het noordwesten uitloopt. Aan de noordkant van de pas bevinden zich steppen met meren, rivieren en kleine watertjes. De Chokpak pas is oost west georiënteerd. Er loopt een weg en

spoorlijn doorheen die van de omliggende heuvels afgeschermd worden door een bladverliezende bomensingel (i.v.m. verschuiving van gevallen sneeuw). Vlak naast de spoorweg bevindt zich een heuvel met aan de noordkant ervan de najaarsopstelling: drie helgolandvallen van 12m hoog, 40 m. breed en 65-70 m. lang. Val 1 ligt aan de voet van de heuvel, aan rand van bossage. Val twee ligt halverwege de heuvel en val drie vlak onder de top. De begroeiing van de heuvel bestaat uit bloemen en kruiden tot 50 cm. hoog en enkele verspreid staande lage struiken. (In 2005 had er echter een brand gewoed, waardoor een groot deel van de heuvel zwartgeblakerd en vrijwel vegetatieloos was).

Van oudsher is Chokpak (genoemd naar het plaatsje wat op een kilometer van het najaarskamp ligt) bekend om gestuwde vogeltrek in zowel voorjaar als najaar. De trek hier is in het najaar oost - west georiënteerd. Sinds 1966 opereert het ringstation in de pas met als resultaat meer dan twee miljoen vogels geringd verdeeld over ruim 150 soorten. Het is een van de beste plaatsen in de wereld om gestuwde trek waar te nemen. Dit komt door de trechtervorm die de twee gebergten vormen. De vogels worden als het ware door de bergpas geperst.

In het najaar worden de beste resultaten behaald met westenwind (depressie), de trek vindt dan plaats op geringe hoogte. De vogels worden gedwongen door de tegenwind laag te vliegen. Met oosten wind is er ook trek, maar alles vliegt dan te hoog voor de vallen. De vogels hebben de wind in rug.

Kyzylkol meer (43.44 NB, 69.30 OL) is een meer midden in een steppe- / halfwoestijngebied. Het bevat brak tot zout water, terwijl er ook stroompjes vanuit ondergrondse bronnen in uitmonden. 's Winters vriest het voor een groot deel dicht.

Medewerkers

Chokpak Pass

Het ringstation wordt bemand door een aantal vaste medewerkers en een aantal losse krachten. De leiding ligt in de handen van Prof. Edward Gavrilov en Dr. Andrej Gavrilov. De nestor en zijn zoon. Zij worden bijgestaan door Arman Dichanbaev. Verder lopen er verschillende assistenten rond.

De taken op het ringstation zijn globaal dezelfde al op ieder ringstation ofschoon het werken met dermate grote helgolandvallen wel het nodige opbouw- en onderhoudswerk vraagt.

Materiaal en Methoden

De vogels worden in de drie helgoland vallen en in mistnetten gevangen. De vierbaans mistnetten die er gebruikt worden zijn voornamelijk van eigen hand. Er wordt een dikker soort nylon gebruikt die meer grijs is dan zwart. De uiteinden van de spanlijnen zijn voorzien van schoenveters. Dit is erg handig als je de mistnetstokken in het bos kapt. Geen tak is kaarsrecht en door nu de ene schoenveter strakker te strikken dan de andere is de spanning over de banen toch weer gelijk. Ook de haringen worden in het bos gekapt en gemaakt.

Zowel de vallen als de mistnetten zijn dag en nacht geopend. De windrichting bepaalt in hoge mate hoeveel er wordt gevangen. Er wordt normaal gesproken zonder geluid gevangen. Opvallend zijn de geringe aantallen met oostenwind. Bij VRS Castricum betekent oostenwind meestal aantallen en leuke soorten. In Chokpak is dat juist andersom. Met westenwind vliegen de vogels laag en daarmee is de kans dat zij in een val vliegen erg groot. De aantallen vogels die langskomen zijn enorm en in heel veel soorten. Dat maakt het ringen op Chokpak dan ook heel speciaal.

In overleg hebben wij de nodige mistnetten bijgeplaatst, ook hebben wij een autoradio met minidisc meegenomen uit Nederland. Van te voren waren de minidisc vol gezet met allerlei geluiden van vogels die wij daar verwachtten te vangen. Zowel 's nachts als overdag werd er geluid bij de netten gedraaid. Dit leverde erg leuke en verrassende resultaten op!

De gebruikte literatuur voor determinatie en geslacht en leeftijdsbepaling bestaat o.a. uit de ons bekende Svensson, *Birds of the Indian Subcontinent* en de *Birds of China*. Daarnaast hebben ze een paar oude dikke Russische vogel'bijbels'. Helaas zijn deze boeken voor ons vanwege de taal niet toegankelijk. Bij moeilijke / nieuwe soorten wordt het meest op deze boeken vertrouwd omdat zij ook een uitgebreide sleutelidentificatie bevatten. Sommige sleutels klonken echter wel wat 'gedateerd'.

Meetlatten, schuifmaten en ringtangen zijn aanwezig. Voor het meten van de vleugel van b.v. arenden is er zelfs een enorm lange meetlat. De ringen zijn van diverse legeringen. Er zit prima hard materiaal bij, maar er zijn ook nog ringen in gebruik die o.i. niet meer 'kunnen' (zacht, scherpe randen). De kleinste ringmaat levert soms wat oponthoud omdat de ringen nogal gemakkelijk van de streng vliegen en dan niet in de hand, maar op de grond. Ook het gebruik van een ringtang voor het omleggen van die kleine ringen is af te raden, omdat het meer schaadt dan baat.

Het verblijf

Het Chokpak ringstation is dag en nacht in gebruik. Iedereen die daar werkt verblijft dan ook op het station. Voor de medewerkers zijn er tenten en de gasten worden ondergebracht in een soort huifkar. Er zijn twee geriefelijke "pipowagens", één voor vier personen en één voor acht personen met een houtkachel. Als de gasten afwezig zijn maken de vaste medewerkers hier gebruik van. Er is één grote gezamenlijke tent waarin de keuken is gehuisvest. Daar worden de maaltijden gebruikt. De maaltijden zijn over het algemeen smakelijk maar af en toe wel eentonig. Bij bijzondere vangsten wordt het eten vooraf gegaan door een glaasje wodka. En als die er niet waren, dan was er wel een andere reden om de borrel in te schenken. Voor de vegetariër valt het eten niet mee, maar als je het niet al te nauw neemt overleef je het wel. Er is altijd koffie en thee en dat gaat de gehele dag door. De speciaal ingehuurd kok of kokkin zorgt voor de maaltijden en het drinken. Soms vallen er slachtoffers, duiven die tegen een draad aanvliegen, kwartels die zich in een net zo verstrikken dat zij dood gaan. Die gaan niet verloren maar worden voor de maaltijd gebruikt. Zo hadden wij Oosterse Tortelduif als handsoort maar ook als maaltijdsoort. De gasten betalen € 25,- per dag. Over het algemeen gesproken is dat veel geld voor de aldaar heersende maatstaven, maar het Chokpakstation probeert op die manier extra inkomsten te genereren om de ringen, netten en salarissen te betalen. Excursies in de omgeving zijn mogelijk en worden betaald uit de dagelijkse bijdrage. Bedenk dat je verder niet veel meer uitgeeft, en als je dan al een halve liter koud bier in een lokale kroeg bestelt, dan geef je nog niks uit.

Weer

Ons verblijf te Chokpak begon zeer hoopvol met westenwind, bewolking en regen. Het kon dan zo koud worden dat het kwik op een paar graden boven nul bleef steken. Later draaide de wind naar het oosten. De laatste week van ons verblijf bleef de wind uit het oosten waaien. De temperatuur was daardoor steeds rond de 30 graden.

Het Tien Shan gebergte: Big Almaty meer

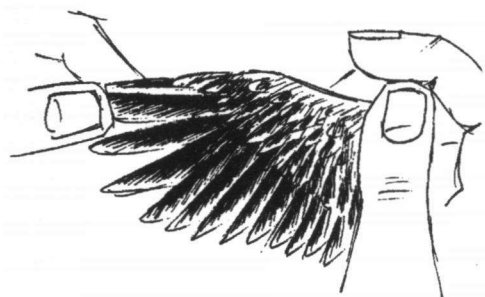
Vroeg in de ochtend gingen we op weg naar het Tien Shan gebergte. We werden door Boris, een lokale gids waar wij ook een paar dagen hebben overnacht, naar het observatorium gebracht. De weg naar boven start wel goed geasfalteerd met aan weerskanten vele hotels en restaurants. Het gebergte is voor de Kazachstanen de plek om de zondag door te brengen. Overal zie je mensen die zich omhoog spoeden om zich boven te vermaken met eten en drank.

Wij gaan dezelfde weg omhoog en al snel gaat de weg steil omhoog en van asfalt is geen sprake meer, maar van diepe gaten des te meer. Halverwege hebben we onze eerste noodstop (problemen met de koeling) en meteen zien we overal Grauwe Fitissen wegscharrelen, een Grote Gele Kwikstaart laat zijn roep horen. Onze blik is naar boven gericht voor roofvogels maar verder dan Zwarte Wouw komen we niet. Op het observatorium is ook een hotel gevestigd en daar hebben wij twee kamers geboekt. Buiten zien en horen wij het lokale paartje Treurmynah. Twee Maskerkwikstaarten rennen rond. We maken een verkennend rondje. We klimmen en lopen door een begroeide berghelling. Enkele Grauwe Vliegenvangers, de eerste Daurische Klauwier, Alpenkauwen die op de berghellingen rondscharrelen en Roodvoorhoofdkanaries zien en horen we. We herkennen een Steenortolaan aan de roep en even later zien we deze vogel vlakbij op de grond zitten! Precies zoals we de Steenortolaan op de vinkenbaan Castricum hebben gevangen! Deze Steenortolaan in zijn natuurlijke omgeving is schitterend. Later zien we er veel meer! We zien onze eerste Aziatische Roodborsttapuiten.

Op de begroeide berghellingen horen we Zwarte Mezen en zien we een Bruine Heggemus.

De omgeving voelt goed aan en we besluiten meteen door te lopen naar de plek waar de Ibissnavel zich 3 jaar geleden goed liet zien. We vinden twee vogels! Schitterende beesten! Big Almaty Lake is een hele goede plaats waar deze vogels vrij gemakkelijk te zien zijn. We lopen rond en zien vele vogelsoorten. We zoeken een goede plaats om ons 15 meter netje uit te zetten. De volgende dag zetten we in de vroege ochtend dit net uit en plaatsen daar geluid bij.

Na een half uur hangen daar de eerste vogeltjes; Humes Bladkoning, Grauwe Fitis én een Bladkoning! Die ochtend vangen wij 10 vogeltjes. Elke soort die we die dagen vangen is bijzonder. Zwartkeelheggemus is echt een spetter! Het weer is schitterend en we zien regelmatig Witvleugeldikbekken, vele Roodvoorhoofdkanaries en gewone Roodmussen. De volgende dag vangen we o.a. Braamsluipers (ondersoort *halimondendri*), Grasmus (ondersoort *rubicola*) en Winterkoning (ondersoort *tianschanicus*): lange snavel, meer gebogen, iets groter en heel donker! In de bosjes zien we een Grote Roodmus, een adult mannetje. We zien ook een Himalaya Roodkeelnachtegaal, maar die liet zich niet verleiden om in het mistnet te vliegen ondanks het geluid. We horen Songar Mees roepen en we zetten het geluid op en even later kunnen we deze mees in de hand bewonderen. Het is een soort Matkop, maar dan bruiner en groter en wordt gezien als een aparte soort (vroeger was het een ondersoort van de Matkop). Op een wandeling hoog in de bergen horen we Himalaya Sneeuwhoen roepen. We horen Citroenkwikstaart overkomen en we zien een Smelleken jagend van ons afvliegen. Vergeefs hebben wij gezocht naar de Himalayagier. Na drie fantastische dagen zijn wij met Boris naar Almaty teruggekeerd.

Vangen in Chokpak deel 1.

Donderdag 25 augustus vertrekken we (eindelijk) om 7.00 uur naar Chokpak. Eerst wordt Edward (professor Gavrilov) opgehaald. Deze man zit vol mooie verhalen over bijzondere vangsten en vertelt er graag over. Zo was hij eens op een congres in China en ging daar ook mee steltlopers vangen. Ze vingen warempel een Zilverplevier met een ring uit Kazachstan. Uiteindelijk bleek dat Edward deze vogel zelf geringd had! Met dit soort verhalen gaat de reis snel voorbij. Toch duurt het wel lang. Op het laatst doen we om de verveling te verdrijven nog een wedstrijdje Scharrelaars tellen. Links, Luc en Henk, wonnen van rechts, Arnold en Jan: 30 - 22. Dit op slechts een kilometer of 15 van de ruim 600 die we hebben afgelegd.

Bij Chokpak worden we ontvangen door Andrej Gavrilov en zijn helpers. Andrej heeft de leiding over het ringstation. Er staat een westelijk briesje en dat levert gelijk al wat leuke soorten op: Bijeneter, Bleke Oeverwaluw (*Riparia diluta*; werd voorheen als ondersoort van onze Oeverwaluw beschouwd). We zetten direct negen extra mistnetten in een aangeplante bossage met lage bomen op. Ook nachtgeluid geïnstalleerd: een auto-minidisc-speler op een accu.

's Avonds dineren we gezond: vis, komkommer salade en gevulde paprika's: lekker! Na wat speeches geven we de dvd van vinkenbaan Castricum 2003 / 2004 en een fles Bokma cadeau. De woonwagen waar we met zijn vieren slapen is prima, met goede bedden.

Vrijdag 26 augustus wordt om 6.30 uur het eerste rondje gelopen. Het geluid bleek op radio te staan, dus dat schiet niet op. Het is "slechter" weer geworden met harde westenwind. Voor de helgolandval is dit juist gunstig omdat de vogels laag tegen wind in vliegen. Het begint al met zes Grauwe Kiekendieven waarvan er drie in de val vliegen: twee adulten en één sub-adult, prachtig! De trek barst los met massa's Gele Kwikstaarten (232 gevangen), Ortolanen (74) en Wielewalen (42). Dit is echt een magnifieke belevenis! Aan het eind van de helgolandval staan bakken waar de kleinere vogels in terecht komen. Achter elkaar worden er volle bakken naar beneden gebracht. Leuke vangsten zijn

verder: 1 Kleine Torenvalk, 1 onvolwassen Steppenkiekendief, 1 Shikra, 1 Turkestaanse Mees (dit is een Koolmees zonder geel), 2 Citroenkwikstaarten, 1 Duinpieper, 2 Bruinkopgorzen en 2 Kortteenleeuweriken.

Na een regenachtige avond, met enige lekkage, is het 's nachts gelukkig droog geworden. Nog wel wat bewolking. Het eerste rondje zaterdag 27 augustus is leuk met o.a. Sperwergrasmus. Uit de helgolandval komt een Roze Spreeuw, de enige, het is een onvolwassen vogel. We hebben een zogenaamde "tetterlijst" opgesteld (iets wat we altijd op de vinkenbaan van Castricum deden): iemand tracteert op gevulde koek, gebak of feest als een bepaalde soort gevangen wordt. Luc geeft helaas bij een adulte Roze Spreeuw een feest. Er is veel trek van Wielewaal en ook Gele Kwikstaart, maar minder dan gisteren en het stopt eerder. De Aziatische Wespendif (ook wel Kuifwespendif genoemd) is de knaller van de dag, wat een mooi beest! 's Middags gaat het al harder waaien maar het blijft gelukkig droog. Er is een behoorlijke trek van Gierzwaluwen, die af en toe de val in vliegen. 's Avonds gaan we naar de sauna! Dit is bij één van de dorpelingen, Sultan, in de tuin. De vader van Sultan heeft jarenlang het ringstation geholpen bij allerlei klussen. Sultan heeft dat overgenomen. Het is een aparte ervaring maar we kunnen ons eindelijk even goed wassen. Na afloop drinken we nog wat wodka, gezeten op hele kleine stoeltjes. Zondag 28 augustus is er goede trek 's morgens, met name van Wielewaal. Van de Wielewaal worden twee ondersoorten gevangen: de meeste vogels zijn *oriolus* en komen uit Siberië en trekken naar Afrika, soms wordt de lokale ondersoort *kundoo* gevangen, die naar India vliegt. Naast de vele soorten die er massaal langskomen is Chokpak ook nog voor veel ondersoorten / populaties een kruispunt van de trekbanen (ook voor b.v. Boerenwaluw). Het stopt om ± 11:00 uur. De knaller van de dag is een Geelbuikfitis, *Phylloscopus griseolus*: feest van Arnold. Andere leuke vangsten zijn: onvolwassen Langstaartklauwier, 9 adulte Sperwergrasmussen, 2 Zwarte Wouwen, 12 Roeken, 5 Shikra's en 2 Holenduiven. 's Middags hebben we een wandeling gemaakt.

Maandag 29 augustus is het oostenwind. De vogels trekken nu erg hoog zodat de helgolandval weinig oplevert. De mistnetten daarentegen juist wel: ± 60 vogels de eerste twee rondjes. Leuke vangsten zijn: 2 Zwarte Wouwen, 1 Shikra, 2 Dwergooruilen, 1 Steenortolaan, 2 Oosterse Tortels, 1 Draaihals (voor Chokpak ongewoon!), 13 Noordse Nachtegalen en 2 Nachtegalen (ondersoort *hafizi*). Deze ondersoort is veel groter (en zandkleuriger met schubjes) dan de nominaat, die in Nederland voorkomt. Vlak na (!) het avondeten zegt Andrej ons dat we over een uur naar Sultan gaan voor een traditionele maaltijd. We zitten aan een lage tafel in een kamer vol tapijten. Jan moet als oudste een schapenkop aansnijden. De oren zijn voor de jongere mensenArnold is blij dat hij vegetariër is maar uiteindelijk eten we allemaal weinig van het schaap. Oma heeft zelfs snel even haar nette kleren aangedaan voor de foto. Zij eet overigens met de andere vrouwen en kinderen in de keuken.

Het Kyzylkol meer.

Op de 30ste augustus gaan we voor een paar dagen naar het Kyzylkol meer om daar ons geluk te beproeven. We zouden die dag om een uur of tien richting het meer gaan, maar het was een megadag op Chokpak. Ons vertrek werd dus wat later.

Er staat een harde westenwind en de vallen worden rijkelijk gevuld. Zo vangen we veel Gele Kwikstaarten en gorzen zoals 25 Ortolanen, 16 Steenortolanen en 2 Bruinkopgorzen, aangevuld met nog een Korteenleeuwrik en een vrouw Bonte Tapuit. Ook de wat grotere vogels lopen erg goed en we vangen o.a. 33 Bijeneters, 7 Hoppen en 37 Wielewalen. In de mistnetten vangen we deze dag de eerste Grote Karekiet en 2 Indische Karekieten. Als klapper vlak voor vertrek nog een schitterende adulte man Grauwe Kiekendief.

Het busje is inmiddels ingeladen en na het ophalen van 2 helpers in het plaatselijke dorp, Sultan en Roma, vertrekken we naar een volgend avontuur. Onderweg genieten we van het droge maar toch indrukwekkende landschap. In een dorpje trakteert Andrej ons op een

ijsje omhuld met chocola en sesamzaadjes. Bij een plaatselijke meloenenkweker kopen we 12 meloenen voor 3 euro.

Na een lange reis van 5 uur bereiken we onze bestemming. We worden welkom geheten door 5 prachtige Zwartbuikzandhoenders. Op het relatief grote meer zwemmen duizenden Meerkoeten en Casarca's, waartussen zich ongeveer 250 Witkopeenden en ander eendenspul bevinden. Aan de oever, die door een ongeveer 50 meter brede zandstrand gevormd wordt, scharrelen overal steltlopers van allerlei pluimage.

Andrej neemt een weggetje dwars door het struikgewas, wat een leuke band als gevolg heeft. Maar uiteindelijk komen we op onze kampeerplek.

We verblijven aan de zuidkant van het meer vlak bij het strand, naast een zoet water riviertje tussen de Tamarisken. Hier worden kleine tentjes opgezet en naast het busje een partytent om onder te eten en te ringen. Dit is ook wel nodig want overdag wordt het erg heet!

Nadat alle tenten opgezet en ingericht zijn, zetten we een 6 tal netten op, verspreid langs het riviertje tussen de aanwezige struiken. Ook wordt de geluidsinstallatie strategisch geplaatst, klaar voor de nachtelijke lokactiviteit. De netten lopen gelijk vol met vogels als Veldrietzanger, Struikrietzanger, Kleine Spotvogel, Braamsluiper, Gele Kwikstaart en een Citroenkwikstaart. Op het strand en deels boven water plaatsen we twee netten in de hoop wat steltlopers te kunnen vangen.

Vlak voor het donker worden controleren we de netten en hangt er een vleermuis in één van de netten. Na wat gepuzzel krijgen we hem heelhuids uit het net. In het net boven het water hangt onze eerste Kleine Strandloper. Na alles in het schijnsel van de autolamp weggeringd te hebben op tijd de tenten in om de volgende dag vol spanning weer vroeg uit de veren te gaan.

Het begint gelijk goed met twee Zwartkoprietzangers en als klapper een Kleinst Waterhoen. Verder vangen we deze dag 13 Kleine Spotvogels, 7 Syke's Spotvogels, 26 veldrietzangers, 8 Grote Karekieten, een Buidelmees en een groepje mussen verdeeld over

Spaanse en Indische Mus. Ook nog 2 Kuifleeuweriken en 4 Turkestaanse Klauwieren. Het nachteluid / daggeluid heeft prima zijn werk gedaan!

In de netten op het strand vangen we vooral in de schemering i.v.m. (on)zichtbaarheid van de netten strandlopers als Kleine en Krombek en onze eerste Strandplevier. Tijdens de nacht draaien we bij twee netten geluid van Porseleinhoen en Klein- Kleinst Waterhoen en bij de netten boven het strand geluid van Krombekstrandloper.

Die nacht hangen verschillende strandlopers en pleviertjes en helaas ook drie vleermuizen in de netten. Wat zijn dat lastige jongens om uit mistnetten te peuteren. In de netten met ralgeluid hangen die ochtend twee prachtige Porseleinhoentjes, maar helaas geen andere Porzana's. Verder op deze dag met geluid bij het water een Steenloper, wat doen ze het toch goed op geluid, maar helaas laten de aanwezige Terekrutter en Poelruiter zich niet vangen. In de andere netten deze dag een Citroenkwikstaart en onze enige Maskerkwikstaart. Als toetje deze dag slechts 19 Roodmussen maar helaas allen van het eerste levensjaar. Als leuke waarnemingen een groep van 40 Blauwe Reigers aangevuld met 11 Grote Zilverreigers en tijdens water halen bij de nabije bron een eerstejaars Zeearend. Voor het nachtvangen besluiten we een net over het riviertje te zetten en hier geluid te draaien van Woudaapje, wat helaas geen succes oplevert. Wel zien we er één in de late avondschemering rondjes over de netten vliegen en al hoogte makend verdwijnt deze. Ook een aanwezige Nachtzwaluw begint met de invallende duisternis te vliegen.

Op het strand vangen we die nacht weer de nodige strandlopers en in de ochtend twee kemphanen en een prachtige Temmincks Strandloper. Opvallend is trouwens dat alle steltlopers die we vangen en zien juveniel zijn.

In het netje over het water vangen we drie IJsvogels. Er was kennelijk goede aankomst van deze soort want we zien er ook nog verschillende. Om een uur of 12 moeten we met een bloedgang de netten opruimen want er was een kudde koeien het riviertje over gestoken. Een vleermuis is lastig maar een koe in een mistnet is een groter probleem!

Gelukkig krijgen we alles op tijd binnen en na opruimen van de tenten en nog een laatste duik in het modderriviertje gaan we weer op weg naar Chokpak.

Al met al hebben we enorm genoten van ons verblijf bij Kyzylkol en hier toch ook de nodige leuke soorten gevangen en waargenomen. Een aantal van ons heeft veel ervaring opgedaan met het vangen van steltlopers in mistnetten wat in het donker nog behoorlijk lastig kan zijn, zeker met allerlei motjes en mugjes om je heen. En we hebben flink kunnen oefenen op soorten als Veldrietzanger, Kleine- en Syke Spotvogels.

Na weer een lange reis van enkele uren en een warm onthaal op Chokpak kunnen we heerlijk in onze vertrouwde pipokar slapen.

Vangen in Chokpak deel 2.

Zaterdag 3 september is het oostenwind, we vangen dus vrijwel niets in de helgolandval. Wel een paar Oosterse Tortels. De mistnetten zijn beter, met 2 Draaihalzen, 1 Aziatische Roodborsttapuit, 2 Veldrietzangers, 1 Grauwe Klauwier en 1 Langstaartklauwier. Van 12.00 uur tot 13.00 uur op de heuvel gekeken naar roofvogeltrek.

Ook zondag 4 september is het weer oostenwind, maar erg veel aankomst. Er is vooral aankomst van Struikrietzanger. Leuke vangsten zijn: 1 Geelborstazuurmees, 1 Sykes' Spotvogel en 4 Noordse Nachtegalen. Er is ook veel roofvogeltrek deze ochtend. 's Middags zijn we naar de bazaar geweest om cadeautjes te kopen voor Sultan, Roma en hun vrouwen en kinderen. Sultan had herhaaldelijk verteld dat zijn zoontje op 31 augustus twee jaar was geworden en Andrej zei ons dat er wel een cadeautje verwacht werd. Op de verjaardag zelf was Sultan overigens niet thuis maar bij ons bij het Kyzylkolmeer. Na de bazaar hebben we daar nog een lekker biertje gedronken.

Maandag 5 september gaan we naar het Aksu natuureservaat. Lena, een assistente op het ringstation die als ornitholoog werkt in dit

reservaat gaat ook mee. We hebben echter weinig aan haar, ze vertelt niet veel. Voor het reservaat heb je een toegangskaart nodig, dit kost 10 euro per persoon. De moeder van Lena woont vlak bij het kantoor van het reservaat. We hebben leuk met haar gepraat. Ze heeft een mooie bloemen- en groentetuin. In tegenstelling tot Lena praatte zij wel honderd uit. Ze vertelde dat afgelopen winter het dorp een maand lang afgesloten was vanwege de sneeuw: ruim één meter hoog.

De weg naar het reservaat is erg hobbelig. Na de lekkere lunch dalen we de kloof af. Er zitten hier echter weinig vogels, het is ook erg warm. Vooral naar boven toe is het even flink afzien. Bovenaan de kloof is het leuk roofvogels kijken, met o.a. Himalayagier en Keizerarend.

Als we 's avonds terugkomen op het ringstation zijn ondertussen drie andere Nederlanders gearriveerd: Andrea van den Berg, Symen Deuzeman en Frank de Roder.

Dinsdag 6 september staat er helaas nog steeds oostenwind. Ook de nachttrek begint minder te worden. Andrea en Symen pluizen een Kleine Spotvogel (*Hippolais caligata*) helemaal uit. Verder vangen we nog een Dwergooruil en een Koolmees, die hier zeldzaam is (het bleek de enige van 2005 te zijn). Op advies van Edward gaan we naar twee meertjes lopen (eigenlijk rennen) met Arman. Deze loopt echter keihard vooruit. Het is geen succes. Wel zien we onze enige Witvleugelspecht. Vanwege de hitte 's middags maar siësta gehouden. Met een beetje rondhangen, hartenjagen en een uurtje roofvogels tellen komen we de middag door. Het is 's middags weer westenwind geworden, dat levert wat zwaluwen op. Andrej is met de andere collega ringers naar Kyzylkol, ze komen donderdag weer terug.

Woensdag 7 september is er een behoorlijke aankomst: we vangen ± 70 vogels in de eerste twee rondjes. De leukste vangsten zijn: 1 Geelborstazuurmees, 2 Sperwers, 1 Langstaartklauwier en een Cetti's Zanger (ondersoort *albiventris*). Deze laatste is een ondersoort met blinkend witte onderdelen. Het zakt om 10.00 uur in. Dan twee uur leuke roofvogeltrek gekeken op de heuvel met Steppebuizerds, Slangenarenden, 2 groepen Jufferkranen en enkele Steppenarenden. 's Middags gaan Jan en Luc naar een "internet café". Dit bleek achteraf

gewoon een kantoor te zijn waar ze achter het bureau van iemand konden internetten. Wij vingen lekker door met Oeverzwaluw, Boerenzwaluw en Bijeneter. Er kwam wat bewolking en het koelde wat af, misschien morgen....

Donderdag 8 september is een juveniele Steppenkiekendief (feest van Frank) voor ons de leukste vangst. Maar omdat we vergeten waren het nachtgeluid op herhaling van de nachttrack te zetten, zodat de hele mindisc continu werd herhaald, hadden we voor Chokpak ook een leuke: een Waterral. In 2002 hadden Arnold en Jan in de helgolandval een nacht 'ge-rald' en dat leverde 3 Waterrallen op (de eerste voor Chokpak). Leuke waarnemingen bij trektellen waren een Aziatische Wespendif, 2 Wespendifen, 1 Aasgier en 2 Grauwe Kiekendifen. 's Middags hebben we cadeaus voor de gezinnen van Sultan en Roma weggebracht. Zoals Jan al voorspelde resulteerde dit direct in een uitnodiging om 's avonds te barbequen bij Roma. De barbeque was goed en het was gezellig. Andrea, Symen en Frank zijn weer terug van Kyzylkol. Ze hebben vooral veel steltlopers gevangen, ± 70, waaronder twee Grauwe Franjepoten (feest van Andrea). Vrijdag 9 september is de ochtendvangst snel over. Er is veel roofvogeltrek, dit begint eerder dan gisteren, om ± 9.15 uur. De klappers zijn een adulte Lammergier en B...Aziatische Wespendif, beide hebben we mooi kunnen bekijken. 's Middags hebben we wat gekaart, hartenjagen. Zaterdag 10 september valt zowel de vangst als de roofvogeltrek tegen. 's Middags zijn we weer naar de bazaar geweest. Andrej zet ons af in het dorp waar twee mensen, Mourat en nog iemand, ons verder brengen. Bij auto van Mourat hangt de uitlaat bijna op de grond en van de andere auto is de accu kapot. De laatste auto moeten we telkens aanduwen. 's Avonds wordt het "verjaardagsfeest" van Chokpak ringstation gevierd. Iedereen is de hele middag bezig met het voorbereiden van het feestmaal. Er is een grappige soortdiscussie over een door een gast meegebrachte foto van een lijster, die in de nabij gelegen bergen gefotografeerd is.

Zondag 11 september, onze laatste dag en weer oostenwind. Het gaat wel als een nachtkars uit. Met de teruglopende vangsten en

waarnemingen wordt het wel tijd om weg te gaan. Het lukt ons wel om nog een jonge B... Bonte Tapuit de helgolandval in te pesten. 's Middags maken we nog een leuke wandeling en zien nog twee mooie Slangenarenden. Om 18.00 uur worden we naar het station gebracht, we nemen de nachttrein, kosten 20 euro per persoon (voor 600 km!). Achteraf bleek dat ze vlak nadat we weg waren een Zwartkeellijster vingen.

De treinreis is slopend: het is ontzettend warm in de coupé. We worden af en toe gestoord door mensen die spullen aan ons willen verkopen. Een vrouw, "miss sixty", wil zelfs haar lichaam verkopen, maar wij kaarten rustig door...

In Almaty boeken we maandagochtend een hotelkamer zodat we ons wat kunnen opfrissen en een beetje uitrusten. Arman had ons uitgelegd met welke bus we moesten gaan maar achteraf hadden we beter kunnen lopen. Bij de kamer zit ook een ontbijt bij inbegrepen en dit smaakt uitstekend. Daarna gaan we de stad in, een beetje vogelen in een parkje. We nemen nog een kabelbaan naar een hoger gelegen punt. Hier zien we nog een paar Azuurmezen. Vanaf dit punt is ook het zomerhuisje van Boris waar wij de eerste paar nachten verbleven te zien.

's Avonds eten we pizza en om 22.00 uur laten we ons door een taxi naar het vliegveld brengen. Ook daar moeten we nog een tijdje wachten want het vliegtuig vertrekt om 2.30 uur. De reis verloopt verder soepel en om 6.00 uur Nederlandse tijd landen we weer op Schiphol.

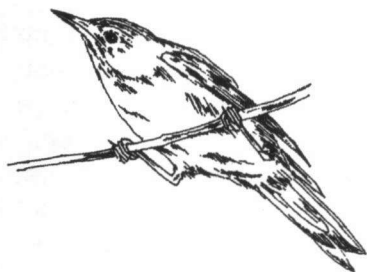
Conclusie

Kazachstan en met name Chokpak ringstation biedt je de kans om veel soorten die je in Nederland niet of nauwelijks vangt, maar waarvan je wel een vangst kunt verwachten, eens goed te bestuderen. Ook de verschillende ondersoorten van bepaalde soorten (b.v. Blauwborst, Braamsluiper, Wielewaal, etc) die er langstrekken, trainen je in het goed kijken naar waar de verschillen in zitten. Een moeilijk duo blijft Kleine en Sykes' spotvogel. Deze zijn toch zeer lastig uit elkaar te

houden. Denk je dat Kleine Karekiet, Bosrietzanger en Struikrietzanger moeilijk zijn, vergeleken bij die twee spotvogels zijn dat zeer makkelijke soorten. Van Andrej moesten wij bij Kleine en Sykes letten op de versmalling van de 6^e handpen: was die aanwezig dan werd de soort als Kleine Spotvogel genoteerd, anders als Sykes' Spotvogel. Na het lezen van een artikel van Svensson (2001) kwamen we er echter achter dat dit helemaal niet zo'n uitsluitend kenmerk is en dat je zelfs na het meten van allerlei maten nog moeite kan hebben met de determinatie. Het gebruik van andere vangmethoden, met name de helgolandvallen, en andere vanginzichten maakte het ook leerzaam, zowel voor ons als voor onze Kazachstaanse collega's. Wij hebben goed kunnen laten zien dat je met het afspelen van geluid in de nacht de vangsten van de nachttrekkers heel erg omhoog kan schroeven. Naast duidelijker inzicht van de algemenere soorten, zoals Struikrietzanger, toont het ook aan dat soorten als Draaihals, Sperwergrasmus en Tuinfluiter minder zeldzaam zijn dan gedacht wordt.

Literatuur

- Svensson, L. 2001. Identification of Western and Eastern Olivaceous, Booted and Sykes's Warblers. *Birding World* 14: 192 –219.
Mullarney, K *et al.* ANWB Vogelgids van Europa.
Grimmett, R *et al.* Birds of the Indian Subcontinent.
Flint, VE *et al.* A Field Guide to Birds of USSR.

Tabel 1. Totaaloverzicht vangsten Chokpak, Kyzylkol en Big Almaty meer
(20 aug – 11 sep 2005)

Draaihals	4	Ekster	8
Hop	10	Kauw	5
IJsvogel	3	Roek	12
Bijeneter	84	Kraai	2
Koekoek	6	Wielewaal	171
Gierzwaluw	24	Merel	7
Dwergooruil	5	Grauwe Vliegenvanger	59
Holenduif	2	Noordse Nachtegaal	32
Houtduif	1	Nachtegaal	13
Oosterse Tortel	8	Blauwborst	73
Waterral	1	Aziatische Roodborsttap.	2
Kleinst Waterhoen	1	Bonte Tapuit	2
Porseleinhoen	2	Roze Spreeuw	1
Steenloper	1	Winterkoning	1
Kleine Strandloper	30	Buidelmees	2
Temmincks' Strandloper	1	Songarmees	1
Krombekstrandloper	5	Koolmees	1
Kemphaan	2	Turkestaanse Mees	9
Bontbekplevier	1	Geelborst Azuurmees	3
Kleine plevier	1	Oeverzwaluw	36
Strandplevier	6	Bleke Oeverzwaluw	68
Aziatische Wespendif	1	Huiszwaluw	2
Zwarte Wouw	4	Boerenzwaluw	81
Steppenkiekendief	2	Cetti's Zanger	3
Grauwe kiekendief	4	Sprinkhaanzanger	22
Shikra	13	Zwartkoprietzanger	2
Sperwer	5	Veldrietzanger	51
Kleine Torenvalk	2	Kleine Karekiet	14
Torenvalk	2	Struikrietzanger	521
Barbarijse slechtvalk	1	Grote Karekiet	15
Grauwe Klauwier	3	Indische Karekiet	2
Turkestaanse Klauwier	13	Kleine Spotvogel	25
Langstaartklauwier	5	Syke's Spotvogel	10

Op het Vinkentouw nr. 108 augustus 2006

Tjiftjaf	45	Citroenkwikstaart	4
Geelbuikfitis	1	Gele Kwikstaart	527
Bladkoning	1	Grote Gele Kwikstaart	3
Hume's Bladkoning	7	Duinpieper	1
Grauwe Fitis	29	Boompieper	43
Tuinfluter	1	Zwartkeelheggemus	1
Grasmus	63	Roodvoorhoofdkanarie	1
Braamsluiper	394	Roodmus	70
Sperwergrasmus	17	Steenortolaan	17
Kortteenleeuwerik	3	Ortolaan	149
Kuifleeuwerik	2	Bruinkopgors	4
Indische mus	6		
Spaanse Mus	7	Totaal	2906
Maskerkwikstaart	1	Aantal soorten	91

